

איש

השנה

תשל"ז

מאת

אורי אבנרי

פ עם היתה מפת העולם פשוטה. כדור-הארץ היה מחולק ליבשות — אסיה, אמריקה (על שני חלקיה), אירופה, אפריקה, אוסטרליה.

המאה ה-20 יצרה מפה חדשה, שהתגבשה בהדרגה.

תחילה היו קיימים בה שני עולמות: העולם הראשון, שהיה מורכב מן הארצות התעשייתיות הקפיטליסטיות ושקרא לעצמו „העולם החופשי“, והעולם השני, שהיה מורכב מן הארצות הקמוניסטיות, ושקרא לעצמו „העולם הסוציאליסטי“. כל השאר לא היה חשוב.

עם התקדמות תהליך ההדדקולוניזציה, נולד לפני דור מושג חדש: „העולם השלישי“. הוא כלל את המרחבים העצומים של דרום-אסיה, אפריקה ואמריקה הלאטינית. פה-ושם נשמעה הדיעה כי המאבק האמיתי בעולם שוב אינו בין המערב והמזרח, השייכים שניהם לגזע הלבן, אלא בין הצפון התעשייתי „שיש לו“ לבין הדרום העני, השייך לגזעים הלא-לבנים, „שאין לו“.

בעיקבות מלחמת יום-הכיפורים התערערה מפה זו. אותה מלחמה הניקה מעלה את עוצמת-הנפט, המטירה גשם של זהב על הארצות שיש להן מן הגדול השחור. ב„עולם השלישי“ נפערה תהום בין ארצות כמו סעודיה ואיראן, שהפכו בן-לילה עשירות כקורה. לבין ארצות כמו הודו וחבש, שמצוקתן גברה כתוצאה מכך. כך נולד „העולם הרביעי“.

מערכת-היחסים בין ארבעה עולמות אלה עיצבה את הפסיפס המדיני העולמי בשנים האחרונות. היא השפיעה על כריתות ומלחמות, איחודים ופילוגים.

● ברית הבודדות

ב מהלך תשל"ז הבחין עיתונאי אמריקאי חריץ בעובדה שנעלמה עד כה: שיש מדינות שאינן שייכות אף לאחד מארבעת העולמות. למען מדינות אלה הוא יצר מושג חדש: „העולם החמישי“. הוא כלל את מדינת-ישראל בעולם חמישי זה, לצד מדינות כמו

סוואטו: שוטרים דרום-אפריקאים וכלבים מול ההמון השחור

העולם החמישי

שונים זה מזה. אך לכולם יש תכונה משותפת אחת: הם קיימים בשוליה של יבשת, הדוחה אותם.

דרום-אפריקה ורודזיה הן היאחזויות לבנות בשולי היבשת השחורה. בינן לבין שאר ארצות-היבשת מפרידה תהום של גזע ואידיאולוגיה.

אנשי סין ה„לאומנית“ נאלצו לנטוש את יבשת אסיה ולהתמקם באי טייוואן כתוצאה מתבוסה במלחמת-אזרחים. מזה דור הם ממתנים באי המבוצר, חולמים על היום הדימיוני שבו ינחתו על חוף היבשת ויקבלו את המדינה הסינית העצומה. כמו טייוואן, ישראל היא אי מבוצר. אך אי זה אינו מוקף גלויים, אם אלא גלויארם.

הים האנושי של מאה מיליון ערבים נשבר על גבולותיה המבוזרים מצפון, ממזרח ומדרום, כפי שגליו הקוצפים של היס-התיכון נשברים על החוף, המהווה את גבולה המערבי.

זוהי עובדת-הקיום של ישראל. העובדה שהיא נרחית על-ידי המרי חב הסוכך אותה, שהיא נשארה נטע זר ומעוררת בו את כל כוחות ההתנגדות הגופנית והנפשית, מא-פידה על כל שאר בעיותיה. אין אף שטח אחד משיטח-היחיים של ישראלי, אף לא תכונה אחת מתכונותיה, שאינם מושפעים במישרין מעובדת-יסוד זו.

בזאת היא דומה לשאר החלקים של „העולם החמישי“.

דרום-אפריקה, רודזיה, צ'ילה, סין, „הלאומנית“, קוריאה הדרומית, ואי-לי איראן.

בניגוד לארבעת העולמות האחרים, המאוחדים על בסיס גיאוגרפי-כלכלי, משור תפוח למדינות העולם החמישי בעיות פוליטיות-רעיוניות.

מרכיביו רחוקים זה מזה ריחוק גיאוגרפי רב. מבחינה כלכלית, הם

רודזיה: תושבי כפר במזומביק שנטבחו בפעולת-תגמול של חיילים רודזיים